

УДК 061.2:027.54](4)CENL

Лілія Прокопенко,
кандидат історичних наук, доцент,
головний бібліотекар науково-дослідного відділу
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Конференція директорів європейських національних бібліотек (CENL): від обміну досвідом до спільних проєктів

Статтю присвячено вивченню діяльності Конференції директорів європейських національних бібліотек (CENL). Охарактеризовано структуру CENL, сферу її діяльності, цілі, візію, місію. Розглянуто внесок CENL у теорію та практику створення цифрових бібліотек, зокрема у реалізацію проєкту Європейської бібліотеки (TEL). Наголошено на потребі участі нашої держави в роботі CENL і використанні її рекомендацій для вдосконалення діяльності національних бібліотек України.

Ключові слова: Конференція директорів європейських національних бібліотек, CENL, міжнародні бібліотечні організації, міжнародна бібліотечна співпраця, національні бібліотеки Європи, Європейська бібліотека (TEL)

Постановка проблеми. Одним із провідних осередків міжнародного співробітництва національних бібліотек (НБ) є Конференція директорів європейських національних бібліотек (The Conference of European National Librarians — CENL). В умовах євроінтеграції як пріоритетного вектора розвитку України актуалізується вивчення основних напрямів діяльності, здобутків, рекомендацій цієї організації задля впровадження корисного досвіду у практичну роботу вітчизняних бібліотечних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти діяльності CENL висвітлено у публікаціях Б. Волдерінг [21], О. Зіміної [2; 3], Я. Малькової [4], М. Шварцмана [4] та ін. У вітчизняному бібліотекознавстві окремі проєкти Конференції, зокрема участь України в їхній реалізації вивчали Н. Пеллагеша [5], Ю. Половинчак [6], О. Рибачок [7], Ю. Яковлева [9]. Однак об'єктом самостійного бібліотекознавчого дослідження діяльність організації не була.

Метою статті є вивчення організаційних засад і основних напрямів діяльності CENL, які відображені в її проєктах (на прикладі Європейської бібліотеки (TEL)).

Виклад основного матеріалу. CENL — міжнародна регіональна неурядова некомерційна професійна організація відкритого типу, до якої входять директори НБ країн — членів Ради Європи. Організацію засновано 1987 р. за ініціативою Ради Європи, яка підтримує її роботу сьогодні. Від 1998 р. CENL офіційно зареєстрована у муніципалітеті м. Гаага (Нідерланди) як юридична особа — фонд (Stichting), а отже працює у межах правового поля цієї країни (Статут CENL, Стаття 2, п. 2) [8, с. 41]. Від 2006 р. має статус учасника у Раді Європи і є однією з 300 конференцій, що входять до складу Конференції міжнародних неурядових організацій [23, р. 33].

Станом на 2018 р. організація нараховує 49 бібліотек із 46 країн [10]. Окрім бібліотек європейських країн, до складу CENL входять НБ Туреччини, Азербайджану, Вірменії, Грузії, Кіпру. Ватикан як країна-спостерігач у Раді Європи також є учасником CENL. Кожну країну представляє одна НБ, окрім Італії й Росії, від яких до CENL входять по кілька НБ (дві й три відповідно). Нашу державу в CENL репрезентує Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в особі генерального директора. Активи організації формуються з внесків індивідуальних учасників, а також дотацій, пожертв, спадщини, залишеної на користь організації, та інших доходів (Статут CENL, Стаття 4) [8, с. 42]. Від 2016 р. членський внесок становить 2100 євро.

Основні цілі CENL — розвиток і зміцнення ролі й відповідальності НБ Європи за збереження національної культурної спадщини і забезпечення безперешкодного доступу до інформації та знань (Статут CENL, Стаття 3) [8, с. 41—42].

Місія CENL полягає у підтримці роботи європейських НБ щодо покращення обізнаності громадськості про їхні фонди та колекції, формуванні розуміння цінності спільної культурної спадщини та розкриття її для нових поколінь користувачів за допомогою широкого діапазону служб [19].

Діяльність CENL регламентує Статут, вперше ухвалений 1998 р. і переглянутий 2005 р.

Основним документом, що визначає напрями діяльності організації на найближчий період, є Стратегічний план, який приймають на трирічний термін. Наразі CENL працює за Стратегічним планом 2015—2018 рр. [11]. У цьому документі сформульована візія організації — "зробити відомими і доступними для всіх користувачів багаті культурні та історичні колек-

ції європейських НБ, відкриваючи світ інформації та знань і захищаючи пам'ять і культурну спадщину Європи" [11, р. 1].

Задекларована підтримка діяльності НБ передбачає конкретні завдання CENL:

- надати кожному користувачеві швидкий, багатомовний, довготерміновий і, по змозі, безкоштовний доступ до ресурсів НБ;

- підтримувати проєкт Europeana (Європейська цифрова бібліотека);

- сприяти захисту європейської національної культурної спадщини та знань;

- проводити дослідження та реалізовувати проєкти, спрямовані на вдосконалення якості обслуговування користувачів НБ;

- просувати послуги, які надають НБ;

- пропагувати культурне різноманіття та багатомовність як основні цінності європейської культури;

- поглиблювати співпрацю з іншими установами культурної спадщини, університетами, видавцями та інформаційними компаніями як на європейському, так і на глобальному рівнях (Статут CENL, Стаття 3) [8, с. 41—42; 11, р. 6—7].

Головним органом CENL є Рада директорів, засідання якої відбуваються щонайменше раз на рік. Відповідно до Статуту ці зустрічі проходять в одній з європейських країн для обговорення фінансових та адміністративних питань управління організацією, стану реалізації її ініціатив, проєктів і програм, підтримки наукових досліджень та розробок тощо [23, р. 33].

Управлінським органом CENL є Виконавчий комітет, який обирають члени організації на три роки у кількості не менше трьох осіб (Статут CENL, Стаття 8, п. 1) [8, с. 43]. Його очолює голова, до складу також входять заступник голови/секретар і скарбник. Членами комітету можуть бути тільки директори або співробітники НБ (Статут CENL, Стаття 8, п. 2) [8, с. 43]. Виконком здійснює управлінські, адміністративні й представницькі функції (Статут CENL, Статті 10—11) [8, с. 44]. Головою CENL у 2015—2018 рр. є Р. Кітінг (директор Британської бібліотеки), його заступником — М.-К. Доффі (директор Швейцарської НБ), скарбником — К. Бразьє (заступник директора Британської бібліотеки). Крім них, членами Виконкому також є К. Кристофова (директор НБ Словаччини) та Г. Херденберг (директор НБ Швеції) [16]. Юридичною адресою організації є місце роботи особи, яка наразі виконує обов'язки голови (Статут CENL, Стаття 2, п. 3) [8, с. 41], тобто сьогодні Секретаріат CENL перебуває у Британській бібліотеці.

Офіційного друкованого органу організація не має, адреса її веб-сайта: <https://www.cenl.org>.

Основна професійна діяльність у CENL реалізується у межах тематичних робочих груп: Робочої групи CENL/FEP з електронних публікацій, Робочої групи з авторського права та інформації, Представництва CENL у Міжнародному агентстві ISNI¹ (ISNI-IA).

¹ ISNI (International Standard Name Identifier) — Міжнародний стандартний ідентифікатор найменувань — стандарт, призначений

Упродовж минулих років у CENL працювали й інші робочі групи, наразі вже закриті, зокрема, Комітет з управління TEL, Робоча група з оцінювання якості діяльності, Робоча група з постійних ідентифікаторів для НБ, Робоча група з мережевих стандартів, Робоча група з багатомовного доступу до предметних рубрик [22].

CENL тісно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, а саме: Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), Міжнародною радою архівів (MPA), Конференцією директорів національних бібліотек (CDNL), Консорціумом європейських наукових бібліотек (CERL), Лігою європейських наукових бібліотек (LIBER), Європейським бюро бібліотечних, інформаційних та документаційних асоціацій (EBLIDA), Міжнародною радою музеїв (ICOM) та ін.

Останні два десятиліття основні зусилля й фінансові ресурси CENL було спрямовано на реалізацію та підтримку некомерційного проєкту Європейська бібліотека (The European Library: Gateway to Europe's Knowledge — TEL). Започаткована 2004 р. як точка доступу до колекцій і метаданих, загальний каталог європейських НБ, TEL розбудувала потужну інфраструктуру для об'єднання спільних даних і забезпечила активне розповсюдження цифрових і бібліографічних записів НБ. Офіційні хронологічні межі проєкту — 17 березня 2005 р. — 31 грудня 2016 р.

Веб-портал The European Library (theeuropeanlibrary.org) — це ресурс, що надає доступ (на безплатній або платній основі, залежно від політики конкретної бібліотеки) до бібліографічних та повнотекстових ресурсів 48 НБ і багатьох наукових бібліотек Європи. До уваги користувачів представлено 28 627 026 цифрових елементів та 175 511 348 бібліографічних записів 35-ма мовами. Пошук здійснюється у понад 300 каталогах і цифрових колекціях [13].

Базова концепція веб-порталу сформована завдяки спільним зусиллям восьми європейських НБ (Великої Британії, Італії, Нідерландів, Німеччини, Португалії, Словенії, Фінляндії, Швейцарії), а також організації ICCU² (Італія)). Розробник порталу — НБ Нідерландів (Koninklijke Bibliotheek, Гаага, де розміщувався й офіс TEL). Роботу виконувала невелика команда з трьох-чотирьох чоловік, яка відповідала за управління, маркетинг, обслуговування веб-порталу, а також технічну підтримку, CENL розробляла глобальну стратегію розвитку TEL.

Фінансування проєкту здійснювалося переважно завдяки членським внескам бібліотек — учасниць CENL. Частково його фінансувала Європейська комісія як супутній захід у сфері застосування культурної спадщини у рамках ключового заходу Третьої дослідницької програми інформаційних спільнот (IST) [21, р. 223—224].

для ідентифікації осіб, які є авторами суспільнозначущих творів; використовується для усунення неоднозначності імен. ISNI може використовуватися бібліотеками та архівами у спільних каталогах, для більш точного пошуку інформації в Інтернеті та базах даних.

² ICCU (Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche) — Центральний інститут Зведеного каталогу італійських бібліотек і бібліографічної інформації.

Метою TEL було створення технічної, юридичної та організаційної бази для інтернет-порталу, який функціонував як точка багатомовного інтерактивного доступу до бібліографічних та повнотекстових ресурсів європейських НБ.

TEL базувалася на окремих проєктах попередніх років. Зокрема, точкою відліку в історії TEL є 1997 р., коли в рамках проєкту GABRIEL (GAteway and BRIdge to Europe's National Libraries — "Ворота і міст до європейських національних бібліотек", 1997—2004 рр.), як офіційна служба бібліотек CENL стартував єдиний веб-портал європейських НБ.

GABRIEL надавав інформацію про колекції НБ і доступ до їхніх електронних каталогів англійською, німецькою та французькою мовами. Крім практичної інформації (години роботи, функції НБ, основні історичні відомості тощо), були представлені відомості про фонди й колекції бібліотек та їхні спеціалізовані веб-послуги. У межах проєкту також було впроваджено центральну пошукову систему, яка мала можливість індексування всіх веб-сайтів європейських НБ. Проєкт GABRIEL закрався як окремий веб-сервіс 1 червня 2005 р. Його вміст був внесений до бази даних TEL [18].

Оскільки GABRIEL був спільною послугою, всі члени CENL несли рівну відповідальність за якість обслуговування. Це виявилось головним чинником успіху служби, серед позитивних характеристик якої виокремимо такі: однотипна презентація всієї інформації про НБ; підтримка багатомовності; наявність географічного довідника та систематизованого керівництва до послуг НБ; загальна пошукова система для веб-сайтів НБ; центральна служба підтримки; дошка оголошень із новинами про НБ; створення електронного архіву публікацій НБ; проведення систематичних оглядів партнерських відносин і проєктів, у яких брали участь НБ [21, р. 224]. GABRIEL заклав основу створення об'єднаного інформаційного сервера, путівника по фондах і колекціях НБ Європи. Управлінські функції забезпечувала Рада GABRIEL, яку очолювала Е. Нігеманн (директор Німецької НБ), за технічне обслуговування відповідала НБ Нідерландів.

Операційний сервіс TEL стартував 17 березня 2005 р. і слугував агрегатором цифрових колекцій європейських НБ і каталогів бібліотек-партнерів, утворюючи на їх основі зведений каталог, щоб репрезентувати "...інформацію та культурні скарби всіх бібліотек Європи" [15].

Реалізація проєкту TEL довела переваги спільної діяльності членів проєкту — європейських НБ — власників історично цінних колекцій, які в об'єднаній Європі займають унікальну позицію щодо підтримки культурного розмаїття кожної країни і є єдиними установами, які відповідають за довгострокове збереження інтелектуальної спадщини (у традиційній і цифровій формі), гарантують надійність інформації та високу кваліфікацію фахівців, які надають послуги.

Ґрунтовна робота над TEL потребувала проведення низки важливих супутніх досліджень, з-поміж яких виокремимо чотири основні напрями: 1) вивчен-

ня можливості укладання угод про співпрацю з видавцями щодо надання європейським НБ цифрових ресурсів; 2) встановлення консенсусу між європейськими НБ щодо стандартизації вимог до бібліотечних послуг; 3) розвиток системи метаданих, досягнення угод про їх стандартизацію, схеми конверсії тощо; 4) тестування технічного середовища, здатного надати спільний доступ до об'єднаних ресурсів НБ [21, р. 225].

За час існування TEL реалізовано низку проєктів — від надання доступу до каталогів бібліотек-партнерів до повнотекстового доступу. Зокрема, проєкти TEL Project, Tel-ME-MORE, EDL Project, TELplus, FUMAGABA та ін. було спрямовано на приєднання НБ країн — членів CENL до TEL та надання доступу до їхніх каталогів.

TEL Project (2001—2004) фактично став продовженням проєкту GABRIEL. Його завдання полягало у створенні такої структури співпраці, яка б уможливила доступ до колекцій європейських НБ. Проєкт вивчав можливості того, як зробити поєднання традиційних і електронних форматів доступним користувачеві, у тому числі й віддаленому. Фінансування здійснювала Європейська комісія у межах дослідницької Програми IST (Information Society Technologies Programme), а також партнери — члени CENL. У TEL Project брали участь НБ Великої Британії, Італії (у Флоренції), Нідерландів, Німеччини, Португалії, Словенії, Фінляндії, Швейцарії, а також ICCU, координувала проєкт Британська бібліотека [20].

Реалізація TEL Project суттєво сприяла розвитку європейської інфраструктури культури та наукових знань завдяки виробленню узгодженого колективного підходу до вирішення технічних і ділових питань, пов'язаних із наданням розподіленого доступу до великомасштабного контенту. У ході його реалізації було створено мережу розподіленого доступу до ресурсів основних НБ Європи та інших європейських установ, куди надходить обов'язковий примірник документів. Серед основних здобутків проєкту відзначимо досягнення консенсусу між європейськими НБ щодо місії, цілей, завдань і змісту TEL, розроблення бізнес-моделі для її розвитку й підтримки обслуговування; створення узгоджених профілів метаданих (на основі загальноприйнятих стандартів) для об'єктів і колекцій, що дало змогу розмішувати нові види документів і нові колекції у TEL; формування гнучкої архітектури системи на базі протоколу SRU. Чітко сформульована політика ресурсу й ретельно розроблена технічна основа стали підґрунтям для відкриття веб-порталу The European Library 17 березня 2005 р.

Проєкт TEL-ME-MOR (TEL-Modular Extension for Mediating Online Resources), реалізований упродовж 2005—2007 рр., допоміг новим членам Євросоюзу стати повноправними учасниками TEL, також у його межах вивчалися наукові потреби користувачів НБ, бібліотекам надавалася різнобічна допомога щодо впровадження ефективних інструментів ІКТ, було закладено основу розвитку можливостей мережі щодо багатомовного доступу. У TEL-ME-MOR брали участь європейські НБ (Великої Британії, Естонії, Кіпру, Латвії,

Литви, Мальти, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Словаччини, Словенії, Угорщини, Чехії, Швейцарії), а також Eremo srl³ (Італія) та Міністерство освіти і культури Кіпру. Координатором проекту була НБ Німеччини.

Наступним важливим кроком у розвитку TEL став проєкт EDL Project (European Digital Library, 2006—2008), спрямований на інтеграцію у TEL бібліографічних записів і цифрових колекцій НБ Бельгії, Греції, Ірландії, Ісландії, Іспанії, Ліхтенштейну, Люксембургу, Норвегії та Швеції, котрий завершився залученням усіх країн Євросоюзу до TEL. Проєкт фінансувала Європейська комісія у межах програми eContentplus, координувала НБ Німеччини. Серед найважливіших результатів — поліпшення роботи з порталом TEL завдяки розширенню можливостей багатомовного доступу до ресурсів, започаткування співпраці між TEL та іншими установами культури, зростання маркетингової й комунікаційної активності сервісу TEL, підготовка довгострокового плану оцифрування ресурсів європейських НБ [13].

Завданнями проєкту TELplus project, який реалізовано у 2007—2009 рр. за фінансової підтримки Європейської комісії за програмою eContentplus, були розширення й модернізація сервісу TEL завдяки спрощенню доступу та використання матеріалів НБ усіх держав — учасниць проєкту; підвищення інтероперабельності, впровадження багатомовного пошуку та розширення можливості отримання матеріалів, а також додавання послуг із використання контенту для цільових користувачів — бібліотек, музеїв, архівів, освітніх установ, урядових агентств, місцевої влади, дослідників, представників бізнесу та широкого кола користувачів. У проєкті брали участь НБ Австрії, Болгарії, Ісландії, Італії (у Флоренції), Латвії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Франції, Чехії, Швеції, а також Eremo srl (Італія), Австрійський технологічний інститут, Відкритий університет Амстердама (Нідерланди), Афінівський університет (Греція), Університет Падуї (Італія), Технічний університет Лісабона. Координаторами були НБ Естонії й Eremo srl.

Завдяки реалізації TELplus project розпізнано та проіндексовано 20 млн повнотекстових сторінок; зросла зручність використання TEL; описи й назви понад 330 колекцій перекладено з англійської 27-ма європейськими мовами; надано можливість багатомовного пошуку; створено сервіс, що дає змогу аналізувати дії кожного користувача; до TEL долучилися два нових учасники — НБ Болгарії та Румунії; активізувалася її маркетингова та рекламна діяльність [3, с. 98].

Завдяки проєкту FUMAGABA (абrevіатура назв країн — учасниць), втленому у життя впродовж 2008—2009 рр., до TEL інтегровано ресурси Азербайджану, Албанії, Боснії і Герцеговини, Вірменії, Грузії, Македонії, Молдови й України, що стало

можливим за фінансової підтримки Швейцарської агенції з питань розвитку і співпраці (Swiss Agency for Development and Cooperation). Зокрема, кожна бібліотека отримала 12 500 євро, у CENL агенція сплатила одноразові вступні внески у розмірі 5000 євро (40 000 доларів США) й трирічні абонентські плати (30 000 доларів США). У межах проєкту FUMAGABA, окрім надання доступу до ресурсів цих держав, до TEL додано ще 18 нових колекцій, завдяки чому на порталі TEL після закінчення проєкту представлено ресурси 46 із 48 європейських держав. Рекламна й маркетингова діяльність бібліотек — учасниць сприяла значному зростанню трафіку TEL, збільшенню кількості мов для доступу до порталу до 35-ти [17].

Як зазначають Ю. Половинчак і Н. Іванова, "важливим кроком у напрямі включення України до загальноєвропейського інформаційного та культурного простору стало її приєднання в 2008 р. до TEL" [6, с. 240], саме коли НБУВ стала учасником проєкту FUMAGABA. Участь України у TEL реалізується через надання інтегрованого комплексного пошуку за ключовими словами в електронних каталогах НБУВ; доступу до повнотекстових електронних ресурсів з історико-культурних фондів НБУВ; доступу до реферативної бази даних української наукової літератури "Україніка наукова"; доступу до електронної бібліотеки авторефератів дисертацій "Повнотекстова база даних української наукової літератури"; доступу до повнотекстової наукової електронної бібліотеки НБУВ [9].

Проєкт ARROW⁴ розпочато 2008 р. за ініціативи міжнародної організації IFRRO⁵. Його завдання полягає у створенні загальнодоступної інформаційної системи, яка є рентабельним і зручним інструментом пошуку інформації про авторсько-правовий статус творів. Це спільний ресурс CENL, видавців та організацій колективного управління авторськими правами, що також представляють авторів через основні європейські асоціації та низку національних організацій.

Проєкт спрямовано на пошук способів встановлення правового статусу сирітських творів і таких, що вийшли із комерційного обігу, щоб визначити умови й можливості отримання бібліотеками прав на оцифрування та надання публічного доступу до них, наприклад через внесення у цифрові бібліотеки. Проєкт також має на меті зміцнення інформаційної взаємодії між правласниками, агентами, організаціями з прав на відтворення творів й іншими об'єднаннями колективного управління, бібліотеками та користувачами. Інструментами для реалізації завдань проєкту ARROW визначено створення систем для обміну даними про авторські права, підтримка реєстру сирітських творів та ефективного засобу автоматизованого пошуку ін-

³ Eremo srl — італійська компанія, яка спеціалізується на управлінні проєктами в секторі культурної спадщини на національному та міжнародному рівнях. Її основними завданнями є проєктування та управління дослідницькими проєктами бібліотек і установ культурної спадщини всіх видів.

⁴ ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works) — Реєстр доступу до інформації про авторські права та сирітські твори.

⁵ IFRRO (International Federation of Reproduction Rights Organizations) — Міжнародна федерація організацій із репрографічного відтворення творів — незалежна, некомерційна міжнародна організація з колективного управління правами на використання творів, що містять текст і зображення. Членами федерації є представники майже 70 країн світу.

формації про правовий статус будь-якого твору, його автора та видавця. Необхідними умовами досягнення мети є сумісність стандартів зберігання, трансляції й ідентифікації інформації, їх впровадження, а також участь усіх зацікавлених сторін [13].

Спочатку в реєстрі ARROW зберігалася і опрацьовувалася інформація лише про друковані твори, згодом було ініційовано створення розширеного реєстру ARROW Plus для візуальних.

ARROW Plus (2011—2013) продовжив розбудову інфраструктури для надання допомоги у відстеженні прав власників (авторів, видавців тощо). Роль TEL полягала у наданні технічної підтримки. У рамках ARROW Plus до інфраструктури системи було залучено 12 країн, і після закінчення проекту кількість держав — учасниць зросла до 17.

У 2011 р. TEL розпочала модернізацію порталу, орієнтовану на надання послуг вченим і дослідникам у сфері соціальних і гуманітарних наук. У цьому напрямі реалізовано проекти CENDARI, LERU Law Portal, CACAO, Diggicore, ENUMERATE. Наприклад, у межах проекту CENDARI (2012—2016) надано доступ до європейських архівів і ресурсів, призначених для вивчення середньовічної й сучасної європейської історії (зокрема, періоду Першої світової війни). TEL надавала допомогу в розробленні стратегії змісту, відповідної схеми метаданих та довгострокової стійкості служби.

Europeana Libraries (2011—2012) був головним проектом, який фінансував ЄС для TEL. У ньому брали участь 19 наукових бібліотек. Їхні метадані, а в окремих випадках і контент, були об'єднані з TEL — понад 5 млн об'єктів [13]. Завдяки проекту перероблено веб-портал і бізнес-план для управління TEL упродовж 2013—2015 рр.

Окрім надання можливості пошуку та отримання матеріалів, TEL проводила тематичні віртуальні виставки документів європейських НБ, об'єднуючи географічно розрізнені об'єкти в єдиному мережевому просторі. Зокрема, на веб-порталі TEL представлено такі експозиції: National Library Buildings ("Будівлі національних бібліотек") — зображення будівель НБ — учасниць TEL; Treasures of Europe's National Libraries ("Скарби національних бібліотек Європи"); Napoleonic Wars ("Наполеонівські війни") — виставка портретів, карт військових дій, планів міст, листів, книг та інших матеріалів, які стосуються наполеонівських воєн; A Roma Journey ("Дорогами ромів") — тексти, фотографії, картини, аудіозаписи, які відображають життя й культурну спадщину циганського народу в Європі; Reading Europe ("Європа, що читає") — понад 1000 книжок з європейських НБ, переважно повнотекстові варіанти із супровідними коментарями [14].

Ці виставки стали успішним маркетинговим інструментом, сповіщаючи відвідувачів порталу про колекції бібліотек-учасниць, збільшуючи інтерес і залучаючи увагу широкого кола користувачів [2, с. 14—15]. Таку саму функцію виконували рекламні буклети й листівки, блоки новин TEL на веб-порталах бібліотек — учасниць та інші маркетингові заходи.

Розробники створювали TEL як сервіс, спрямований на популяризацію європейської культури серед

широкого кола користувачів. У підсумку вона стала проектом репутаційним, що мав на меті підвищення престижу Європи й реалізовувався завдяки грантам Євросоюзу та членським внескам [2, с. 14—15].

TEL плідно працювала до 2016 р. Успішне використання проекту Europeana у створенні інтегрованого ресурсу та управлінні ним сприяли об'єднанню не лише національних проектів, а й тому, що відбулася подальша інтеграція великих міжнародних проектів у галузі культурної спадщини, зокрема й TEL [7, с. 133], для якої 2016 р. Євросоюз припинив фінансування. Членських внесків учасників CENL на операційні витрати не вистачало, і TEL було заморожено без наступних оновлень.

Від 1 січня 2017 р. доступ до ресурсу TEL, що зберігає свої активи, продовжено через портал проекту Europeana, розробленого для того, щоб спростити доступ до європейських культурних і наукових цифрових ресурсів і в такий спосіб сприяти розвитку інформаційного суспільства, підтримувати європейську ідентичність, просувати європейські культурні цінності, підвищувати конкурентоспроможність Європи на світовій арені, підносити рівень освіти й розвивати культурний туризм [12].

Закриття проекту TEL дає змогу спрямувати ресурси CENL на організацію нових форм співпраці та взаємної підтримки між її учасниками, відкриває нові можливості для спільної діяльності відповідно до своїх стратегічних пріоритетів [11, р. 7].

Висновки. Аналіз організаційних засад і основних напрямів діяльності CENL, реалізованих в її проектах, зокрема, фундаментальній Європейській бібліотеці (TEL), дає змогу охарактеризувати цю організацію як авторитетне фахове об'єднання представників НБ Європи. Нині CENL — це потужний міжнародний форум, що не лише сприяє традиційному обміну досвідом, а й демонструє успішну діяльність у сфері підготовки та реалізації спільних проектів НБ, спрямованих на надання нових якісних послуг для користувачів, безперешкодного доступу до ресурсів, забезпечення збереження культурних цінностей європейських держав. Завдання належного представлення вітчизняного культурного надбання в європейському інформаційному просторі, яке наразі стоїть перед бібліотеками України, потребує подальшого поглибленого вивчення діяльності CENL та активізації участі в її роботі.

Список використаної літератури

1. Амброжич М. Оценка деятельности европейских национальных библиотек: состояние / Мелита Амброжич, Виленка Якач-Бизяк, Хелена Печко Млекуш // *Новости Рос. ком. ИФЛА*. — 2003. — № 46. — С. 32—45.
2. Зими́на Е. И. Размышления на тему закрытия The European Library / Е. И. Зими́на, М. Е. Шварцман // *Университетская книга*. — 2017. — Ноябрь. — С. 14—15.
3. Зими́на Е. И. The European Library и Europeana: история, проекты, будущее / Е. И. Зими́на // *Библиотековедение*. — 2011. — № 1. — С. 97—102.
4. Малькова Я. С. Портал национальных библиотек Европы "Габриэль" / Я. С. Малькова // *Библиотечные компьютерные сети: Россия и Запад*. — Москва : Либерея, 2003. — Вып. 2. — С. 165—167.

5. *Пелагеша Н.* Європейська цифрова бібліотека: проект створення / Н. Пелагеша // Бібл. вісн. — 2008. — № 5. — С. 3—8.
6. *Половинчак Ю. М.* Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на шляху інтеграції в Єдиний європейський інформаційний простір / Ю. М. Половинчак, Н. Г. Іванова // Рукописна та книжкова спадщина України. — Київ, 2012. — Вип. 15. — С. 238—245.
7. *Рибачок О. М.* Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної культурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв: етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ — 10-ті роки ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук / Рибачок Олег Миколайович; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2018. — 242 с.
8. *Устав Конференції директорів європейських національних бібліотек // Новости Междунар. федерации библиотеч. ассоциаций и учреждений.* — 2007. — № 5 (68). — С. 41—45.
9. *Яковлева Ю. В.* Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на шляху до Європейської бібліотеки / Ю. В. Яковлева // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25—27 трав. 2010 р.). — Київ, 2010. — С. 166—168.
10. *CENL Conference of European National Librarians / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — [S. l., 2018]. — Mode of access: <https://www.cenl.org>. — Title from the screen.
11. *CENL Strategic Plan 2015—2018 // Conference of European National Librarians (CENL) / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — Електрон. дані. — [S. l., 2018]. — 7 p. — Mode of access: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL_Strategic_Plan_2015-18.pdf. — Title from the screen.
12. *Europeana Collections.* — Mode of access: https://www.europeana.eu/portal_ — Title from the screen.
13. *The European Library — Connecting knowledge / The European Library.* — [S. l., 2005—2013]. — Mode of access: <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4>. — Title from the screen.
14. *The European Library Exhibitions // The European Library — Connecting knowledge / The European Library.* — [S. l., 2005—2013]. — Mode of access: <http://www.theeuropeanlibrary.org/exhibition>. — Title from the screen.
15. *The European Library Vision and Mission // The European Library — Connecting knowledge / The European Library.* — [S. l., 2005—2013]. — Mode of access: http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/aboutus#where_is_tel_going. — Title from the screen.
16. *Executive Committee // Conference of European National Librarians (CENL) / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — [S. l., 2018]. — Mode of access: <https://www.cenl.org/about-cenl/governance>. — Title from the screen.
17. *FUMAGABA Final Narrative Report / Lizzy Komen, Georgia Angelaki, Tiziana Fazio // Conference of European National Librarians (CENL) / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — [S. l., 2018]. — Mode of access: http://www.theeuropeanlibrary.org/archive/projects/fumagaba/documents/FinalFUMAGABA_NarrativeReport2008-2009.pdf. — Title from the screen.
18. *Gabriel Mission Statement // COBISS.MK — Кооперативен онлајн библиографски систем и сервиси / The Institute of Information Science (IZUM).* — Mode of access: <http://www.vbm.mk/gabriel/mission-en.html>. — Title from the screen.
19. *Mission Statement // Conference of European National Librarians (CENL) / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — [S. l., 2018]. — Mode of access: <https://www.cenl.org/about-cenl/mission-statement>. — Title from the screen.
20. *Van Veen T. Search and Retrieval in The European Library / Theo Van Veen, Bill Oldroyd // D-Lib Magazine.* — Vol. 10, N 2. — Mode of access: <http://www.dlib.org/dlib/february04/vanveen/02vanveen.html>. — Title from the screen.
21. *Woldering B. EU-project The European Library (TEL) successfully finished = Evropski projekt The European Library (TEL) je uspešno zaključen / Britta Woldering // Knjivica.* — Ljubljana, 2004. — Vol. 48, N 1—2. — P. 223—235.
22. *Working Groups // Conference of European National Librarians (CENL) / The Conference of European National Librarians (CENL); designed by Alexis Lorient.* — [S. l., 2018]. — Mode of access: <https://www.cenl.org/working-groups>. — Title from the screen.
23. *The World Guide to Library, Archive and Information Science Associations / edited by Alexandra Meinhold.* — 3rd, Completely Revised Edition. — Berlin/Munich: De Gruyter Saur, 2010. — P. 33. — (IFLA Publications; N142/143).

Статья посвящена изучению деятельности Конференции директорів європейських національних бібліотек (CENL). Охарактеризована структура CENL, сфера ее деятельности, цели, визия, миссия. Рассматривается вклад CENL в теорию и практику создания цифровых библиотек, в частности, в реализацию проекта Европейской библиотеки (TEL). Подчеркивается необходимость участия Украины в работе CENL и использования ее рекомендаций для усовершенствования деятельности национальных библиотек Украины.

The article is devoted to the activities of The Conference of European National Librarians (CENL). The author has defined CENL's structure, its scope, aims, vision, and mission. The CENL's contributions in the theory and practice of digital libraries and in realising project of The European Library (TEL) are examined. The author has pointed out the importance of Ukraine participating in CENL's activities and the necessity of using the CENL's recommendations for the improvement of Ukrainian national libraries activities.

Надійшла до редакції 20 листопада 2018 року